

I

(Резолюции, препоръки и становища)

СТАНОВИЩА

ЕВРОПЕЙСКИ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ

537-А ПЛЕНАРНА СЕСИЯ НА ЕИСК, 19.9.2018 Г. – 20.9.2018 Г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Изкуственият интелект: предвиждане на въздействието му върху труда с цел осигуряване на справедлив преход“

(становище по собствена инициатива)

(2018/C 440/01)

Докладчик: **Franca SALIS-MADINIER**

Решение на Пленарната асамблея	15.2.2018 г.
Правно основание	Член 29, параграф 2 от Правилника за дейността
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	4.9.2018 г.
Приемане на пленарна сесия	19.9.2018 г.
Пленарна сесия №	537
Резултат от гласуването	183/1/2
(„за“/„против“/„въздържал се“)	

1. Заключение и препоръки

1.1. Изкуственият интелект (ИИ) и роботиката ще разширят и увеличат въздействието на цифровизацията на икономиката върху пазарите на труда ⁽¹⁾. Техническият прогрес винаги е оказвал влияние върху труда и заетостта и е изисквал нови форми на социална и обществена уредба. ЕИСК е убеден, че технологичното развитие може да допринесе за икономическия и социалния напредък. Счита обаче, че би било погрешно да се пренебрегва общото му въздействие върху обществото. На пазара на труда ИИ ще разшири и увеличи обхвата на автоматизацията на работните места ⁽²⁾. Във връзка с това ЕИСК би желал да даде своя принос за подготовката на социалните промени, които ще съпътстват възхода на ИИ и на роботиката, чрез укрепване и обновяване на европейския социален модел.

1.2. ЕИСК държи да подчертае възможностите на ИИ и на неговите приложения, по-специално в областта на здравеопазването, безопасността на транспорта и енергетиката, в борбата с изменението на климата, а също и при предвиждането на заплахите по отношение на киберсигурността. Европейският съюз, правителствата и организациите на гражданското общество имат важна роля в извличането на максималните ползи, които ИИ може да донесе, по-специално за хората с увреждания, с намалена подвижност и за възрастните хора и лицата с хронични заболявания.

⁽¹⁾ Acemoglu, D., Restrepo, P. (2018 г.), Artificial Intelligence, Automation and Work („Изкуствен интелект, автоматизация и труд“), Работен документ на NBER 24196, януари 2018 г. Вж също: Съвет за професионално ориентиране (2017 г.), Автоматизация, цифровизация и заетост. (том 1) (www.coe.gov.fr).

⁽²⁾ Acemoglu, D., цитиран по-горе; Съвет за професионално ориентиране (2017 г.), цитиран по-горе.

1.3. В ЕС обаче липсват данни относно цифровата икономика и произтичащата от нея социална трансформация. ЕИСК препоръчва да се подобрят статистическите инструменти и научните изследвания, по-специално относно ИИ, използването на роботи в промишлеността и услугите, интернет на нещата, както и относно новите икономически модели (икономика на платформите, нови форми на заетост и труд).

1.4. ЕИСК призовава Европейската комисия да насърчава и подкрепя осъществяването на проучвания на равнището на европейските комитети за секторен социален диалог относно въздействието на ИИ и на роботиката в отделните сектори, а в по-общ план — относно цифровизацията на икономиката.

1.5. Приема се, че ИИ и роботиката ще изместят и ще преобразуват работни места, ще премахнат някои от тях и ще създадат други. Във всички случаи ЕС трябва да гарантира достъпа на всички работници, наети лица, самостоятелно заети лица или фиктивни самостоятелно заети лица до социална закрила в съответствие с европейския стълб на социалните права.

1.6. Комисията предложи да се укрепи Европейският фонд за приспособяване към глобализацията, с цел от него да се ползват по-специално работниците, които губят работните си места, и самостоятелно заетите лица, които прекратяват дейността си в резултат на цифровизацията на икономиката ⁽³⁾. ЕИСК счита, че това е стъпка към създаването на истински Европейски фонд за преход, който би подпомогнал социално отговорното управление на цифровата трансформация.

1.7. ЕИСК препоръчва да се прилагат и укрепят принципите, ангажиментите и задълженията, заявени в съществуващите текстове, приети от европейските институции и от социалните партньори, относно информирането и провеждането на консултации с работниците ⁽⁴⁾, по-специално при въвеждането на нови технологии като ИИ и роботиката. ЕИСК отправя призив за **приобщаваща европейска програма за ИИ**, основана на тези текстове и на европейския стълб на социалните права, която да включва всички заинтересовани страни.

1.8. ЕИСК препоръчва етичните насоки относно ИИ, които Комисията ще изготви, да определят ясна граница при взаимодействието работници-интелигентни машини, така че човекът никога да не се превърне в изпълнител на инструкциите на машината. В духа на приобщаващ ИИ тези насоки трябва да установят принципи на участие, отговорност, ангажираност с производствените процеси, така че, както се подчертава в Устава на МОТ, трудът да носи на онези, които го упражняват, удовлетворение от факта, че използват пълноценно своите умения и знания и допринасят по-най-добрия начин за общото благо.

1.9. ЕИСК препоръчва също така в тези насоки да се включат принципи за прозрачност при използването на системите на ИИ за наемане на работа, оценка и управленски контрол на работниците, както и принципи за здравословни и безопасни условия на труд и подобряване на условията на работа. Накрая, те трябва да гарантират защитата на правата и свободите по отношение на обработването на данните на работниците в съответствие с принципите за недискриминация.

1.10. Прилагането на етичните насоки в областта на ИИ трябва да подлежи на мониторинг. Тази роля на наблюдение или надзор (включително в предприятията) би могла да бъде възложена на Европейска обсерватория за етиката в системите на ИИ.

1.11. ЕИСК препоръчва обучение по етика за инженерите и проектантите на интелигентни машини, за да се избегне въвеждането на нови форми на „цифров тейлъризъм“, при които човекът ще бъде сведен до изпълнител на инструкциите на машините. В тази област следва да се насърчават разпространението на добри практики и обменът на опит.

1.12. ЕИСК призовава за изясняване на принципа на правна отговорност. В отношенията между човека и машината към нововъзникващите рискове в областта на здравето и безопасността трябва да се прилага по-амбициозен подход в рамките на Директивата за отговорността за вреди, причинени от дефект на стока ⁽⁵⁾.

1.13. Поради риска от социална поляризация в цифровата трансформация ЕИСК призовава институциите на ЕС да започнат дебат по въпроса за финансирането на публичните бюджети и на системите за социална закрила в една икономика на нарастваща роботизация ⁽⁶⁾, при положение че облагането на трудовите доходи остава основният източник на данъчни приходи в Европа. За прилагането на принципа на справедливост би било полезно този дебат да включва въпроса за преразпределението на печалбите от цифровизацията.

⁽³⁾ COM(2018) 380 final.

⁽⁴⁾ Директива 2002/14/ЕО; Съвместна декларация за намерения на UNICE-CES-CEEP относно социалния диалог и новите технологии, 1985 г.; Съвместно становище на социалните партньори относно новите технологии, организацията на труда и приспособимостта на пазара на труда, 1991 г.; Насоки за управление на промените и техните социални последици, 2003 г.

⁽⁵⁾ COM(2018) 246 final.

⁽⁶⁾ <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robots-double-worldwide-by-2020>

2. Въведение

2.1. След появата на понятието за изкуствен интелект през 1956 г. и през цялата втора половина на ХХ век то претърпя неравномерно развитие, като породило последователно големи надежди и големи разочарования. От няколко години обаче се наблюдава нов значителен подем, станал възможен благодарение на събирането, организирането и съхранението на безпрецедентно в историята на човечеството количество данни („big data“), както и на експоненциалното нарастване на изчислителната мощност на компютрите и на възможностите на алгоритмите.

2.2. През 2017 г. ЕИСК изготви становище относно изкуствения интелект⁽⁷⁾, в което се разглеждат множество предизвикателства. Както се подчертава в становището, не съществува ясно определена дефиниция за изкуствен интелект. За целите на настоящото становище ще считаме ИИ за дисциплина, насочена към използването на цифровите технологии за създаване на системи, способни да възпроизвеждат самостоятелно когнитивните функции на човека, които включват по-специално възприемане на данни, определена форма на разбиране и на адаптиране (автоматизирано решаване на проблеми, разсъждения и машинно самообучение).

2.3. Днес системите на ИИ могат да решават сложни проблеми, които понякога са извън възможностите на човешкия интелект. Приложенията изглеждат потенциално неизброими както в сектори като банковото дело, застраховането, транспорта, здравеопазването, образованието, енергетиката, маркетинга, отбраната, така и в сектори като промишлеността, строителството, селското стопанство, занаятчийството и др.⁽⁸⁾ От ИИ се очаква подобряване на ефективността на производствените процеси за стоки и услуги, стимулиране на рентабилността на предприятията и принос за икономическия растеж.

2.4. С новия подем на ИИ възникват отново и многобройни въпроси по отношение на неговата потенциална роля в обществото, степента му на автономност и взаимодействието му с човека. Както се подчертава в приетото през 2017 г. становище на ЕИСК относно ИИ⁽⁹⁾, тези въпроси засягат по-специално етиката, сигурността, прозрачността, личния живот и трудовите стандарти, образованието, достъпността, законодателството и регулирането, управлението и демокрацията.

2.5. При обсъждането на ИИ различните подходи следва да се съчетават, за да се изведе този дебат от икономическия коловоз, в който понякога затъва. Такава мултидисциплинарна рамка би била полезна при анализа на въздействието на ИИ върху сферата на труда, тъй като тя е една от основните области на взаимодействие между човека и машината. От незапомнени времена трудът се влияе от техниката. Следователно въздействието на ИИ върху заетостта и труда изисква специално внимание на политическо равнище, тъй като ролята на институциите е именно да направят процесите на икономическа трансформация социално поносими⁽¹⁰⁾.

2.6. Целта на настоящото становище по собствена инициатива е да се изтъкнат предизвикателствата, които поставя ИИ в сферата на труда, включително по отношение на неговото естество, условията на труд и неговата организация. Както ЕИСК вече подчерта⁽¹¹⁾, необходими са по-добри статистически данни и научни изследвания, за да се съставят точни прогнози за развитието на пазара на труда, както и ясни показатели относно определени тенденции във връзка по-специално с качеството на труда, поляризацията на работните места и на доходите, условията на труд при цифровата трансформация. В ЕС липсват данни относно така наречената „икономика на споделянето“, платформите за работа „на повикване“, новите модели на възлагане на подизпълнител онлайн, както и относно използването на работи в промишлеността и в сферата на услугите за личността, относно интернет на нещата, и използването и разпространението на системите на ИИ.

3. ИИ и промяната в обема на заетостта

3.1. Въпросът за въздействието на въвеждането на ИИ и на роботиката върху обема на заетостта в производствените процеси е спорен. Множество проучвания са се опитвали да отговорят на този въпрос, без да се постигне научен консенсус. Различията в техните резултати (от 9 % до 54 % застрашени работни места⁽¹²⁾) отразяват сложността на избора на методология и определящото ѝ влияние върху резултатите от изследванията.

3.2. Прогнозите са несигурни, тъй като въздействие оказват и други фактори освен техническия потенциал за автоматизация: политически, регулаторни, икономически и демографски промени, както и социалната приемливост. Разработването на дадена технология не гарантира нейното използване и разпространение.

⁽⁷⁾ ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1.

⁽⁸⁾ Вж. по-специално: <https://www.techemergence.com>.

⁽⁹⁾ ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1.

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2018 г.), „Automation, digitalisation and platforms: Implications for work and employment,“ („Автоматизацията, цифровизацията и платформите: последици за труда и заетостта“), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

⁽¹¹⁾ ОВ С 13, 15.1.2016 г., стр. 161.

⁽¹²⁾ Frey et Osborne, 2013 г.; Bowles, 2014 г.; Arntz, Gregory et Zierahn, 2016 г.; Le Ru, 2016 г.; McKinsey, 2016 г.; ОИСР, 2017 г.; вж. също проучвателното становище на ССМІ/136 (ОВ С 13, 15.1.2016 г., стр. 161).

3.3. Накрая, все още е невъзможно да се предвиди нетният баланс на подлежащите на автоматизация работни места във всеки сектор, без да се вземе предвид трансформацията на професиите и темпът на създаване на нови работни места. Развитието на системите на ИИ ще изисква създаването на нови работни места в областта на инженеринга, информатиката и телекомуникациите (инженери, техници и оператори), както и в областта на големите информационни масиви („big data“): отговорници за данните, анализатори на данни, специалисти по извличане на данни и др.

3.4. Ролята на публичните институции ще бъде да осигурят социалната устойчивост на тази цифрова трансформация, която може да засегне едновременно количеството и качеството на работните места⁽¹³⁾. Един от рисковете, посочвани от експертите, е поляризация на работните места между „суперзвездите“, т.е. тези, които притежават необходимите за цифровата икономика квалификации, от една страна, и от друга — „губешите“, чиято квалификация, опит и умения постепенно ще станат неактуални вследствие на тази трансформация. В неотдашното си съобщение⁽¹⁴⁾ Европейската комисия предлага отговор на това предизвикателство, който по същество се състои в усилията за образование, обучение, подобряване на основната езикова и математическа грамотност, както и на цифровите умения. Този отговор заслужава подкрепата на участниците от икономическата и социалната сфера, по-специално в рамките на социалния диалог на национално, европейско, междусекторно и секторно равнище⁽¹⁵⁾.

3.5. ЕИСК счита обаче, че подобни усилия няма да са достатъчни, за да се отговори на всички предизвикателства, и по-специално на несигурността по отношение на развитието на работните места. Заслужава да се разработят три допълнителни аспекта: „приобщаващ“ ИИ, предвиждане на промените и накрая — когато приемането на социални планове стане неизбежно, социално отговорни и регулирани преструктурирания.

4. Приобщаващи и интелигентни ИИ и роботизация

4.1. ЕИСК подкрепя принципа за **програма за приобщаващи ИИ и роботизация**. Това означава, че когато се въвеждат нови процеси, при които се използват нови технологии, би било полезно работниците да бъдат привлечени да участват в разработването на реда и условията на функциониране на тези процеси. Както отбелязва WRR⁽¹⁶⁾, „приобщаващото и интелигентно“ въвеждане на нови технологии, при което работниците запазват централно място в процесите и участват в тяхното усъвършенстване, може да допринесе за насърчване на подобряването на производствените процеси⁽¹⁷⁾.

4.2. Като се има предвид ролята на алгоритмите по отношение на условията за наемане, работа и професионално оценяване, ЕИСК подкрепя принципа на **прозрачност** на алгоритмите, което не означава да се разкриват кодовете, а да се направят разбираеми параметрите и критериите за вземаните решения. Участието на човека трябва да е винаги възможно.

4.3. ИИ, който отрежда централно място на работника, отчита мнението на лицата, които ще работят в рамките на новите технологични процеси, определя ясно задачите и отговорностите, които ще останат за работниците, запазва форми на личен принос от страна на работниците, за да не се превърнат те в обикновени изпълнители.

4.4. Трябва да се изясни принципът на правна **отговорност**. Роботите в промишлеността и сферата на услугите все по-често работят заедно с човека. ИИ дава възможност на роботите да „излязат от клетката“ и така може да възникнат злополуки⁽¹⁸⁾. Ето защо в случай на злополука трябва ясно да бъдат определени отговорностите на автономните системи, а рисковете по отношение на здравето и безопасността, на които са изложени работниците, трябва да могат да бъдат покрити. Европейската комисия инициира дебат относно тези нововъзникващи рискове в рамките на Директивата за отговорността за вреди, причинени от дефект на стока⁽¹⁹⁾. Този подход трябва да бъде по-амбициозен по отношение на безопасността на работното място.

4.5. Прилаган в сферата на труда, принципът на **справедливост** означава работникът да не се лишава от неговия труд. Някои експерти подчертават, че ИИ може да доведе до загуба на квалификация на работниците. Във връзка с това и съгласно разпоредбите на Устава на МОТ трябва да се следи трудът да предоставя на онези, които го упражняват, удовлетворение от факта, че използват пълноценно своите умения и знания, и допринасят по най-добрия начин за общото благо. От управленска гледна точка това е и начин за поддържане на мотивацията на работното място.

⁽¹³⁾ <http://www.oecd.org/fr/emploi/avenir-du-travail/>

⁽¹⁴⁾ COM(2018) 237 final.

⁽¹⁵⁾ ОВ С 367, 10.10.2018 г., стр. 15.

⁽¹⁶⁾ Нидерландски научен съвет за правителствената политика.

⁽¹⁷⁾ <https://english.wrr.nl/latest/news/2015/12/08/wrr-calls-for-inclusive-robot-agenda>

⁽¹⁸⁾ Вж. работата относно „нововъзникващите рискове“ на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (<https://osha.europa.eu/bg/emerging-risks>). Според Агенцията действащите подходи и технически стандарти за защита на служителите срещу рисковете от работа с „роботи сътрудници“ трябва да бъдат преразгледани с оглед на тези промени.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 246 final.

5. Преместване на промяната

5.1. През последните години редица проучвания отбелязват отслабване на европейския, а понякога и на националния социален диалог, въпреки изразената от Комисията и Европейския съвет воля за „възобновяване“. Този социален диалог обаче е един от най-подходящите инструменти за справяне със социалните предизвикателства на цифровизацията. Ето защо ЕИСК настоятелно призовава в предприятията и на всички съответни равнища този диалог да бъде постоянна практика, за да се подготвят промените по социално приемлив начин. Комитетът припомня, че социалният диалог е един от най-добрите гаранции за социалния мир и за намаляването на неравенствата. Освен политическите декларации за възобновяване на социалния диалог, институциите на ЕС носят голяма отговорност за неговото насърчаване и подхранване.

5.2. По-специално, що се отнася за въвеждането на тези технологии, диалогът трябва да даде възможност да се разберат перспективите за промяна на производствените процеси на равнището на предприятията и на секторите и да се преценят новите потребности от квалификации и обучение, но също и да се обмисли използването на ИИ нагоре по веригата за подобряване на организационните и производствените процеси, повишаване на квалификацията на работниците и оптимизиране на ресурсите, създавани от ИИ, за да се разработят нови продукти и услуги или за да се подобри качеството на обслужване на клиента.

5.3. Социално отговорни реструктурирания

5.4. Когато се прецени, че социалните планове са неизбежни, предизвикателството се състои в управлението на социалното въздействие на тези реструктурирания. Както подчертаха европейските социални партньори в своите „Насоки за управление на промените и техните социални последици“⁽²⁰⁾, в редица проучвания на конкретни случаи се изтъква, че е важно да се търсят всякакви възможни алтернативи на уволненията, като например обучение, преквалификация и подкрепа за създаване на предприятия.

5.5. В случай на реструктуриране, информирането и провеждането на консултации с работниците трябва, съгласно съответните директиви на ЕС⁽²¹⁾, да насърчават преместването на рисковете, да улесняват достъпа на работниците до обучение в предприятието, да правят организацията на труда по-гъвкава, като същевременно се запази сигурността, да насърчават участието на работниците в дейността и бъдещето на предприятието.

5.6. И накрая, както съвсем правилно подчертава Европейската комисия, ЕС трябва да гарантира достъпа на всички граждани, включително на служителите и самостоятелно заетите лица или фиктивните самостоятелно заети лица до **социална закрила**, „независимо от вида и продължителността на тяхното трудово правоотношение“, в съответствие с европейския стълб на социалните права⁽²²⁾.

6. ИИ и промяната на условията на труд

6.1. На 25 април 2018 г. Европейската комисия предложи „европейски подход“ за насърчаване на инвестиционните политики в разработването на ИИ и създаването на насоки в областта на етиката. Тя подчертава потенциала за промяна на нашите общества чрез технологиите за ИИ, особено в секторите на транспорта, здравеопазването и преработващата промишленост.

6.2. Този потенциал за промяна намира израз в производствените процеси и оказва въздействие и върху съдържанието на труда. Това въздействие може да се окаже положително, по-специално по отношение на начина, по който ИИ може да подобри тези процеси и качеството на труда. Същите положителни ефекти могат да се проявят и при „гъвкавите“ организации на труда, където споделянето на правомощията за вземане на решения е по-голямо, както и автономността на екипите, поливалентността, хоризонталната организация, иновативните практики и практиките на участие⁽²³⁾.

6.3. Както подчертават ЕИСК⁽²⁴⁾ и самата Комисия, ИИ може да помогне на работниците при изпълнението на монотонни, трудни, дори опасни задачи, а някои приложения на ИИ могат да подобрят благосъстоянието на работниците и да улеснят ежедневието им.

6.4. Тази гледна точка обаче повдига нови въпроси, по-специално по отношение на взаимодействието между ИИ и работника и промяната в съдържанието на труда. До каква степен интелигентните машини ще бъдат автономни и какви ще бъдат формите на допълняемост с човешкия труд в заводите, предприятията и офисите? ЕИСК вече подчерта, че в новия свят на труда определянето на връзката на човека с машината е от първостепенна важност. От основно значение е да се възприеме подход, ориентиран към контрола на човека върху машината⁽²⁵⁾.

⁽²⁰⁾ Съвместен текст UNICE, SEEP, UEAPME и ETUC, 16.10.2003 г.

⁽²¹⁾ Директива 2002/14/ЕО за създаване на обща рамка за информиране и консултиране на работниците и служителите в Европейската общност.

⁽²²⁾ ОВ С 303, 19.8.2016 г., стр. 54; ОВ С 173, 31.5.2017 г., стр. 15; ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 7; ОВ С 434, 15.12.2017 г., стр. 30.

⁽²³⁾ ОВ С 434, 15.12.2017 г., стр. 30.

⁽²⁴⁾ ОВ С 367, 10.10.2018 г., стр. 15.

⁽²⁵⁾ ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1; ОВ С 367, 10.10.2018 г., стр. 15.

6.5. По принцип от етична гледна точка не е приемливо човек да бъде ограничаван от ИИ или да бъде разглеждан като изпълнител на инструкциите на машината, която да му нарежда какви задачи да извършва, начина, по който да ги извършва и сроковете, в които тези задачи трябва да бъдат изпълнени. Изглежда обаче, че тази етична граница понякога се прекрива⁽²⁶⁾. Ето защо е важно тя да бъде ясно формулирана в етичните насоки за ИИ.

6.6. Понастоящем приоритет за ЕС трябва да бъде избягването на нови форми на цифров тейлъризъм, дирижиран от създателите на интелигентните машини. Ето защо, както неотдавна заяви ЕИСК, европейските изследователи, инженери, проектантите и предприемачите, които допринасят за разработването и пускането на пазара на системи на ИИ, трябва да действат в съответствие с критерии за етична и социална отговорност. Включването на етиката и на хуманитарните науки в курсовете за обучение на инженерите може да бъде подходящ отговор на това изискване⁽²⁷⁾.

6.7. Друг въпрос се отнася до управленския надзор и контрол. Всички са съгласни относно необходимостта от разумен надзор на производствените процеси, а следователно и на извършваната работа. Днес нови технологични инструменти дават възможност за евентуално въвеждане на интелигентни системи за пълен контрол в реално време на работниците и служителите с риск надзорът и контролът да станат непропорционални.

6.8. Въпросът за разумния и пропорционален характер на контрола на извършването на работата и за показателите за ефективност, за отношенията на доверие между управляващия и управлявания, е тема, която заслужава да бъде включена в дневния ред на социалния диалог на национално, европейско, междусекторно и секторно равнище.

6.9. Остават спорни въпросите за грешките на алгоритмите и данните за обучението, както и за възможните отрицателни дискриминационни последици. Според някои алгоритмите и други прогностични софтуери за набиране на кадри могат да намалат дискриминацията при наемането на работа и да насърчат по-„интелигентни“ назначения. Според други винаги има риск софтуерът за назначаване да отразява, дори неволно, пристрастията на програмистите на тези работи за набиране на персонал. Според някои експерти алгоритмичните модели винаги ще бъдат само мнения, облечени в математика⁽²⁸⁾. Ето защо трябва да се гарантира възможността за намеса от страна на човека (във връзка с принципа на прозрачност, описан по-горе: правото да се поискат критериите за вземането на дадено решение) и същевременно да се следи събирането и обработването на данните да отговарят на принципите на пропорционалност и използване за определена цел. Във всички случаи данните не бива да бъдат използвани за други цели, освен за целите, за които са били събрани⁽²⁹⁾.

6.10. Възможността, която Общият регламент относно защитата на данните предлага на държавите членки, чрез закон или колективни споразумения да предвидят по-конкретни правила за гарантиране на защитата на правата и свободите по отношение на обработването на личните данни на служителите в рамките на трудовото правоотношение, е истински лост, от който държавите и социалните партньори трябва да се възползват⁽³⁰⁾.

6.11. Тук следва да се отбележи, че рисковете не засягат само заетите лица. Развитието на възлагането на подизпълнител онлайн, на работата на платформа, на различните форми на съвместна работа, също е съпроводено с нови системи за автоматизирано управление на ефективността и усърдието, чиито етични граници понякога изглеждат се прекриват (задействане на уебкамерата на работника от платформата, снимки на екрана от разстояние и др.).

6.12. Алгоритмите на тези платформи, които наред с другото определят възнагражденията на самостоятелно заетото лице, неговата цифрова репутация, възможностите му за достъп до задачите, често са непрозрачни. Техните режими на работа не се обясняват на работниците, които нямат достъп до прилаганите към тях критерии за работа.

7. Подготвяне на справедлив преход

7.1. В средносрочен план подчертаваният от редица експерти риск от социална поляризация изисква задълбочен размисъл относно бъдещето на нашите социални модели, в това число на тяхното финансиране. ЕИСК призовава Комисията да постави началото на дебат по въпроса за данъка и за финансирането на публичните бюджети и на колективните системи за социална закрила в една икономика на бързо нарастваща роботизация⁽³¹⁾, при положение че облагането на трудовите доходи остава основният източник на данъчни приходи в Европа. Този дебат следва да включва въпроса за преразпределението на дивидентите от цифровизацията.

⁽²⁶⁾ Няколко европейски медии съобщиха за условията на труд в някои логистични центрове, където работниците и служителите са изцяло под контрола на алгоритми, които им посочват задачите, които трябва да изпълнят в определени срокове, и където резултатите от работата им се измерват в реално време.

⁽²⁷⁾ ОВ С 367, 10.10.2018 г., стр. 15.

⁽²⁸⁾ Cathy O'Neil, Harvard PhD and data scientist, „Models are opinions embedded in mathematics“ (<https://www.theguardian.com/books/2016/oct/27/cathy-oneil-weapons-of-math-destruction-algorithms-big-data>).

⁽²⁹⁾ Вж. по-специално работата на Националната комисия за информатика и свободи във Франция („Как да се даде възможност на човека да запази контрола? Етичните предизвикателства на алгоритмите и изкуствения интелект“, https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/cnil_rapport_garder_la_main_web.pdf)

⁽³⁰⁾ Регламент (ЕС) № 2016/679 (член 88).

⁽³¹⁾ <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robots-double-worldwide-by-2020>

7.2. Комисията предлага да се укрепи Европейският фонд за приспособяване към глобализацията и от него да се ползват, наред с другото, работниците, които ще загубят работните си места, както и самостоятелно заетите лица, чиято дейност ще бъде прекратена в резултат на цифровизацията на икономиката (цифровизация, автоматизация) ⁽³²⁾. ЕИСК счита, че това е стъпка към създаването на истински Европейски фонд за преход, който да подпомага предвиждането и социално отговорното управление на цифровата трансформация и на реструктуриранятията, до които тя ще доведе.

7.3. Социалните и в по-широк план обществените аспекти на ИИ са предмет на все повече дебати на национално равнище. Неотдавнашните дискусии в британския парламент ⁽³³⁾ и във френския сенат показаха необходимостта от насърчаване на етичен подход във връзка с ИИ, който може да бъде основан на някои принципи като лоялност, прозрачност и възможност за обясняване на алгоритмичните системи, етиката и отговорността на приложенията на ИИ, повишаването на осведомеността на изследователите, експертите и специалистите относно потенциалното неправилно използване на резултатите от техните изследвания. Във Франция докладът „Villani“ си поставя за цел „да даде смисъл“ на ИИ ⁽³⁴⁾. Многобройни експерти от университетите в Йейл, Станфорд, Кеймбридж и Оксфорд предупреждават за „нерешените уязвими аспекти“ на ИИ и изтъкват наложителната необходимост те да бъдат предвиджани, предотвратявани и смекчавани ⁽³⁵⁾. От няколко месеца Изследователският фонд на Квебек, в партньорство с университета на Монреал, също обмисля проект за Световна обсерватория относно обществените въздействия на ИИ и на цифровите технологии ⁽³⁶⁾.

7.4. Всички тези инициативи показват необходимостта дебатът относно ИИ да бъде изваден от икономическата и техническата му насоченост и да се разширят обществените обсъждания относно ролята на ИИ, която обществото иска да му отреди, включително в сферата на труда. Подобни обсъждания ще позволят да се избегне капанът на „привидната дихотомия“ между една напълно наивна и оптимистична визия за ИИ и последиците от него, и черногледството, от друга страна ⁽³⁷⁾. Поставянето на началото на тези дебати на национално равнище е първи полезен етап, но ЕС също ще има своята роля, по-специално чрез определянето на насоки в областта на етиката, както вече започна да прави Комисията.

7.5. Въпросът за прилагането на тези насоки трябва да бъде поверен на Обсерватория за етиката на системите на ИИ. Става въпрос за това ИИ и неговите приложения да бъдат поставени в услуга на благосъстоянието и овластяването на гражданите и работниците при зачитане на основните права, и да се избегне възможността те да допринесат пряко или непряко за процеси на загуба на контрол, умения, квалификация и автономност. Принципът „човекът дава командите“ във всички сфери, в това число в трудовата, трябва да намери своите конкретни приложения.

7.6. Този принцип трябва да се прилага и в други сектори на дейност, като например при здравните работници, които предоставят услуги, тясно свързани с живота, здравето, сигурността и качеството на живот на хората. Само при наличието на строги етични правила ще може да се гарантира, че не само работниците, но и потребителите, пациентите, клиентите и другите доставчици на услуги ще могат да се възползват пълноценно от новите приложения на ИИ.

Брюксел, 19 септември 2018 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Luca JAHIER

⁽³²⁾ COM(2018) 380 final.

⁽³³⁾ <https://www.parliament.uk/ai-committee>

⁽³⁴⁾ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid128577/rapport-de-cedric-villani-donner-un-sens-a-l-intelligence-artificielle-ia.html>

⁽³⁵⁾ https://www.eff.org/files/2018/02/20/malicious_ai_report_final.pdf

⁽³⁶⁾ <http://nouvelles.umontreal.ca/article/2018/03/29/le-quebec-jette-les-bases-d-un-observatoire-mondial-sur-les-impacts-societaux-de-l-ia/>

⁽³⁷⁾ Acemoglu, D., цитиран по-горе. Вж. също Eurofound 2018, *Automation, digitalisation and platforms: Implications for work and employment*, („Автоматизацията, цифровизацията и платформите: последици за труда и заетостта“), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, стр. 23: „The risks comprise unwarranted optimism, undue pessimism and mistargeted insights“ („Рисквете включват неоправдан оптимизъм, ненужен песимизъм и погрешно насочени прозрения“).